

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

Υπὸ Α. DE QUATREFAGES.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Π. Περράκη.

(Συνέχεια.)

Ὅσα μέχρι τοῦδε εἵπομεν ἀποτελοῦσι τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου· μεταβαίνοντες ἤδη εἰς τὸ δεύτερον μέρος αὐτῆς θέλομεν μελετήσῃ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν θεωρούμενον, καὶ ἰδίως θέλομεν ἐξετάσῃ ὑπὸ γενικὴν ἐποψιν τὰς διαφοροὺς αὐτοῦ ιδιότητας, αἵτινες ἀποτελοῦσι τοὺς λεγομένους *χαρακτῆρας* αὐτοῦ, τοὺς διακρίνοντας τὰς διαφοροὺς ομάδας τῶν ἀνθρώπων, ἥτοι τὰς *ἀνθρωπίνους φυλάς*.

Ὡς πάντα τὰ ὀργανικὰ καὶ καὶ ζωϊκὰ ὄντα, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει σῶμα, ὅπερ παρέχει ἡμῖν τὴν πρώτην τάξιν τῶν χαρακτήρων αὐτοῦ, ἥτοι τοὺς *φυσικοὺς χαρακτῆρας*.

Ὅπως τὰ ζῶα, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι πεπρωκτισμένος μὲ ὀρμέμφυτον καὶ μὲ διάνοιαν, ἥτις καίτοι ἀσυγκρίτῳ λόγῳ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη παρ' αὐτῷ, εἶναι ὅμως τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὴν τῶν ἄλλων ζώων. Ἀναφαίνεται δὲ εἰς τὰς διαφοροὺς ἀνθρωπίνους φυλάς διὰ φαινομένων ἐνίοτε ποικιλοτάτων, ἐξ ὧν ἀρκούμεθα ἤδη νὰ ἀναφέρωμεν τὰς διαφοροὺς γλώσσας. Αἱ ποικιλίαι τῶν ιδιοτήτων τῆς διανοίας ἀποτελοῦσι τὴν δευτέραν τάξιν τῶν χαρακτήρων· ἥτοι τοὺς *διανοητικοὺς χαρακτῆρας*.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δύο μεγάλαι δυνάμεις ὧν οὐδὲ ἶχνος ἀπαντᾷται παρὰ τοῖς λοιποῖς ζώοις. Μόνος ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸ αἶσθημα τοῦ ἠθικῶς καλοῦ καὶ κακοῦ· μόνος πιστεύει εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν τὴν διαδεχομένην τὴν παροῦσαν· καὶ τέλος μόνος αὐτὸς πιστεύει εἰς ὄντα ἀνώτερα ἑαυτοῦ, ἅτινα οὐδέποτε εἶδεν, ἀλλ' ἅτινα θεωρεῖ ὡς δυνάμενα νὰ ἔχωσιν ἐπ' αὐτοῦ καλὴν ἢ κακὴν ἐπιρροήν· ἐν ἄλλαις λέξεσι μόνος ὁ ἄνθρωπος εἶναι πεπρωκτισμένος μὲ ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν. Αἱ δύο αὗται δυνάμεις ἀναφαίνονται δι' ἐκδηλώσεων καὶ θεσμῶν, αἵτινες ποικίλλουσιν εἰς τὰς διαφοροὺς φυλάς. Ἐκ τούτου προέρχεται τρίτη τάξις χαρακτήρων· ἥτοι οἱ *ἠθικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ χαρακτῆρες*. Ἀρχόμεθα δὲ πρῶτον ἀπὸ τῶν φυσικῶν χαρακτήρων ἥτοι τῶν σωματικῶν.

Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν ζώων, σύγκειται ἐκ διαφορῶν μερῶν ἢ ὀργάνων. Εἴτε δὲ θεωρήσωμεν αὐτὸν ἐν συνόλῳ, εἴτε ἰδίᾳ ἕκαστον τῶν ὀργάνων αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο πράττομεν ἢ μελετῶμεν αὐτὸν ἐξωτερικῶς· ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ εἰσδύσωμεν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν αὐτοῦ καὶ νὰ κάμωμεν τὴν *ἀνατομίαν* του· τοῦτο μάλιστα εἶναι τὸ μόνον μέσον δι' οὗ δυνάμεθα νὰ ἀνακαλύψωμεν τὰ σπουδαιότερα τῶν ὀρ-

γάνων τοι. Σπουδάζοντες δὲ ἐσωτερικῶς τὸν ἄνθρωπον δυνάμεθα νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὸ σχῆμα καὶ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ, ἢ νὰ μελετήσωμεν τὰς λειτουργίας ἃς ἕκαστον τῶν ὀργάνων αὐτοῦ ἐκτελεῖ, καὶ τοιουτοτρόπως ἐκ τῆς ἀνατομίας μεταβαίνομεν εἰς τὴν φυσιολογίαν. Αἱ λειτουργίαι αὗται δύνανται νὰ διαταραχθῶσιν ὑπὸ διαφορῶν νόσων τὰς ὁποίας βεβαίως οὐδόλως δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν, καὶ αἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν παθολογίαν.

Οὕτω λοιπὸν ἔχομεν τεσσάρων εἰδῶν χαρακτῆρας 1ον ἐξωτερικούς, 2ον ἀνατομικούς, 3ον φυσιολογικούς, καὶ 4ον παθολογικούς.

I.

ΦΥΣΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ.

1ον Χαρακτῆρες ἐξωτερικοί.— Ἀμα ἴδωμεν ζῶον ἢ ἄνθρωπον, τὸ ἀνάστημά του ἐπισύρει κατὰ πρῶτον τὴν προσοχὴν ἡμῶν. Ὅπως δὲ μεταξὺ τῶν κατοικιδίων ζῶων, οὕτω καὶ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχουσι φυλαὶ ὑψηλοῦ καὶ χαμηλοῦ ἀναστήματος. Πολλὰς ὑπερβολὰς ἀναφέρουσιν ὡς πρὸς τὸ μέγεθος ἢ τὴν σμικρότητα τοῦ ἀναστήματος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς πιστεύουσι τὴν ὑπαρξίν λαῶν νάνων καὶ λαῶν γιγάντων. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες παρεδέχοντο τὴν ὑπαρξίν λαοῦ καλουμένου Πυγμαίων, τῶν ὁποίων τὴν πατρίδα ὅτε μὲν ὑπέθετον ἐπὶ ἐνὸς μέρους, ὅτε δὲ ἐπὶ ἐτέρου, ἀλλ' ἀείποτε πέραν τῶν ὀρίων τῶν γνωστῶν εἰς αὐτοὺς χωρῶν. Ἦσαν δὲ οὗτοι ἄνθρωποι μικρόσωμοι, ἔχοντες ἀνάστημα τριᾶκοντα πέντε περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ὥστε ἠναγκάζοντο νὰ κόπτωσι τοὺς στάχεις διὰ πελέκεων, καὶ διήρχοντο μέρος τῆς ζωῆς των μαχόμενοι κατὰ τῶν γερανῶν. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ὁ μῦθος οὗτος τῶν Πυγμαίων ἀνενεώθη, οὕτως εἶπεν, διὰ τῶν Κυμῶν (Kymos) οὗς ὑπέθετον κατοικοῦντας τὴν Μαδαγασκάρην· εἶναι περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἅμα ἐσκέφθησαν καλλίτερον, Πυγμαῖοι καὶ Κύμαι ἐξηφανίσθησαν.

Ἀντίθετοι τῶν προρρηθέντων ἦσαν οἱ γίγαντες, ἐξ ὧν μάλιστα τοὺς τῶν τελευταίων χρόνων ἐθεώρησαν ὡς πραγματικῶς ὑπάρχοντας κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν περιηγητῶν. Οἱ πρῶτοι περιηγηταὶ οἱ ὑπερβάντες τὴν μεσημβρινὴν ἄκρην τῆς Ἀμερικῆς εὗρον ἐπ' αὐτῆς τοὺς Παταγόνας ὧν τὸ ἀνάστημα ὑπερβαλόντως ἐμεγαλοποίησαν. Ὁ Πιγαφέττας ὁ συνοδεύσας τὸν Μαγελλάνον εἰς τὸ πρῶτον περὶ τὴν γῆν ταξειδίον, γενόμενον ἐν ἔτει 1520, δι' ἰσχυρίζεται ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ συνέταιροί του μόλις ἔφθανον κατὰ τὸ ὕψος μέχρι τῆς ζώνης των. Εἰς τῶν διαδόχων του ὁ Jofre Loaysa ὑπερβαίνων τὸν προκάτοχόν του λέγει ὅτι ἡ κεφαλὴ τῶν χριστιανῶν μόλις ἔφθανε τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ μηροῦ των. Οὕτω δ' ἀπέδιδον εἰς τοὺς λαοὺς τούτους ἀνάστημα τεσσάρων ἢ πέντε μέτρων. Οἱ μῦθοι ὅμως οὗτοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξηφανίσθησαν ὑπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνυπαλάφειων.

Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἐνταῦθα δὲν λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν τοὺς ἐξαιρετικούς ἐκείνους ἀνθρώπους οὓς ἐκθέτουσιν εἰς τὰς ἀγορὰς ἀντὶ χρημάτων. Δὲν θέλομεν λοιπὸν ἀναφέρει οὔτε τὸν στρατηγὸν Tom-Pouce, οὔτε τοὺς ἀλσατιανοὺς ἢ σίνας γίγαντας τοὺς πρό τινων ἐτῶν ἐλθόντας εἰς Παρισίους. Περὶ τούτων ἀναφέρομεν ἀπλῶς ὅτι, τοιαῦται ἀτομικαὶ ἐξαιρέσεις ἀπαντῶνται παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς καὶ παρὰ πάσαις ταῖς φυλαῖς, σπανιώτερον ὁμῶς μεταξὺ τῶν ἀγρίων λαῶν.

Ἐκ πασῶν τῶν γνωστῶν φυλῶν ἡ τῶν Boscismen ἔχει ἀνάστημα βραχύτερον, κατοικοῦσα τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς Ἀφρικῆς· ἡ δὲ ὑψηλότερον ἀνάστημα ἔχουσα εἶναι ἡ τῶν Παταγόνων. Ὁ Ἀγγλος περιηγητὴς Barrow κατεμέτρησεν ὁλόκληρον φυλὴν τῶν πρώτων. Ὁ δὲ Γάλλος περιηγητὴς Alcide d'Orbigny κατεμέτρησε μετ' ἀκριθείας πλείστους ἀνήκοντας εἰς τὴν δευτέραν φυλὴν. Ἐκ τῶν καταμετρήσεων τούτων προκύπτει ὅτι τὸ μέσον ὕψος τῶν Boscismen εἶναι μέτρον 1. 31, τὸ δὲ τῶν Παταγόνων 1. 73, ὥστε ἡ μέση διαφορὰ μεταξὺ τῆς ὑψηλοτάτης καὶ βραχυτάτης ἀνθρωπίνης φυλῆς εἶναι 0. 42.—Ἐκ τῶν Boscismen τὸ βραχύτατον ἀνάστημα εἶχε γυνή τις ἥτις κατὰ τὴν καταμέτρησιν τοῦ Barrow ἦτο μέτρον 1. 18. Ὁ ὑψηλότατος τῶν Παταγόνων ὁ ὑπὸ τοῦ D'Orbigny καταμετρηθεὶς εἶχεν ὕψος μέτρον 1. 915, ὥστε ἡ μεγίστη διαφορὰ τοῦ ἀναστήματος τῶν κανονικῶν ἀνθρώπων εἶναι 0. 73, ἡ δὲ σχέσις μεταξὺ τῶν προρρηθέντων ἐκτάκτων ἀναστημάτων εἶναι περίπου ὡς 1 πρὸς 0. 6. Ἐκ τῶν ἀριθμῶν τούτων πολλὰ καὶ σπουδαῖα πηγάζουσι συμπεράσματα. Ἡ διαφορὰ τῶν ἀναστημάτων παρὰ τισι τῶν κατοικιδίων ζώων εἶναι πολὺ μεγαλειτέρα ἢ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις περὶ ἧς εἵπομεν ἄνωθεν. Μεταξὺ τοῦ μεγίστου καὶ ἐλαχίστου τῶν κυνῶν, λόγου χάριν, ἡ σχέσις εἶναι ὡς 1 πρὸς 0. 3. Ἐπίσης μεγάλη εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν ἵππων τῶν ἐν Λονδίνῳ ζυθοποιῶν καὶ τῶν ἵππων τῶν νήσων Schotland, οἵτινες ἐνίοτε δὲν εἶναι ὑψηλότεροι τῶν κυνῶν τῆς Νέας Γῆς. Ἀλλ' οἱ ἵπποι καὶ οἱ κύνες οὗτοι οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ διάφοροι φυλαὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γένους. Ἐκ τῆς διαφορᾶς ἄρα τοῦ ἀναστήματος δὲν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι πολλαπλοῦν.—Ἐτερον συμπέρασμα οὐχ ἥττον σπουδαῖον εἶναι καὶ τοῦτο. Ἐξ ὧν ἀνεφέραμεν ἔπαυται ὅτι τὸ μέσον ἀνάστημα τῶν γνωστῶν φυλῶν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι περίπου μέτρον 1. 60. Ἀλλ' ὁ μέσος οὗτος ὅρος, πηγάζει ἐξ ἀπείρων καὶ πολυειδῶν ἀναστημάτων. Ἄν φαντασθῶμεν ἤδη πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἱσταμένους εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν κατὰ τάξιν τοῦ ὕψους τοῦ ἀναστήματος αὐτῶν, εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ ἐνὸς ἐκ τοῦ ἄλλου δὲν θέλει εἶσθαι οὐδὲ κατὰ ἓν ἑκατοστὸν τοῦ χιλοστημορίου τοῦ μέτρου. Ἐκτὸς τούτου εἰς τὴν ὑποτιθεμένην ταύτην βαθμολογικὴν γραμμὴν οἱ τῆς αὐτῆς φυλῆς ἀνθρώποι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἴστανται ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου· διότι τότε ἤθελον παρουσιάζει τὰς μεγαλειτέρας ἀντιθέσεις. Πάντες βεβαίως οἱ Παταγόνες δὲν ἔχουσιν ὕψος δύο μέτρων, οὐδὲ πάντες οἱ Boscismen 1. 18. Μεταξὺ τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς τοῦ Ναπολέοντος εὕρισκέ τις

ἄνδρας οὓς δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν μεταξὺ τῶν Παταγόνων· οἱ δὲ ἐν τῇ βορείῳ Εὐρώπῃ κατοικοῦντες Λάπωνες καὶ οἱ Mincopies τῶν νήσων Ἀνδαμὰν ἐν τῷ Βεγγαλικῷ κόλπῳ κατατάσσονται μεταξὺ τῶν Boschismen· τὸ τοιοῦτον ὁμῶς δὲν παρουσιάζει οὐδὲν ζῶον ἔχον πολλὰ γένη καὶ ἀνάστημα ὠρισμένον· μόνον τὰ κατοικίδια ζῶα παρουσιάζουσιν ἀνάλογον τοῦτου φαινόμενον. Ἄρα τὰ ἐκ τοῦ ἀναστήματος τοῦ ἀνθρώπου πηγάζοντα συμπεράσματα παρέχουσιν ἰσχυρὰν ἀπόδειξιν τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸ περὶ τῆς χροιάς τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις ἀποτελεῖ ἓνα τῶν ἐξωτερικῶν αὐτοῦ χαρακτήρων.

Πολλοὶ τῶν λευκῶν ἀνθρώπων ἔχουσι χροιάν τοσοῦτον βαθύχροα ὥστε ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς μαύρους τῆς Γουινέας· τοιοῦτος ἦτο ὁ διάσημος μεταρρυθμιστὴς βραχμᾶνος Ram Mahun-Roy οὗτινος μόνον ἡ λεπτότης καὶ ἡ ὠραιότης τῆς κατατομῆς τοῦ προσώπου μαρτυροῦσιν ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν ἀρυσαντὴν φυλὴν, ἄλλως ὥς ἐκ τῆς χροιάς αὐτοῦ ἤθελεν ἐκλάβει τις αὐτὸν ὥς μαῦρον ὠχρόν. Μεταξὺ δὲ πάλιν τῶν Ἀβυσσινῶν ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ὧν τὰ χαρακτηριστικὰ παριστῶσι τὴν ὠραίαν εἰκόνα τῆς σιμιτικῆς φυλῆς, καὶ ὁμῶς ὀλίγοι μαῦροι ὑπερβαίνουν αὐτοὺς κατὰ τὸ μέλαν χρῶμα. Οὕτω λοιπὸν πάντες οἱ ἔχοντες μέλαιναν τὴν χροιάν δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν φυλὴν τῶν μαύρων. Ἐκτὸς τούτου ὁ Λίβιγκστον ἀναφέρει ὅτι ἀπῆντησεν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀφρικῆς μαύρους ὧν ἡ χροιά ἦτο λευκοειδής.

Ἡ χροιά τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν ποικίλλει μεταξὺ τοῦ λευκοῦ ἐκείνου χρώματος ὅπερ ἔχουσιν αἱ γυναῖκες τῶν Ὁλλανδῶν, τῶν Δανῶν, κλ., τοῦ ἰοειδοῦς ἢ ὑποκιτρίνου μέλανος, τοῦ ἀνοικτοῦ ἢ μελανοειδοῦς κιτρίνου, καὶ τοῦ χαλκοειδοῦς ἢ ἀνοικτοῦ ἐρυθροῦ. Ἄν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰς χροιάς τοῦ ἀνθρώπου, δύναται νὰ τὸν διαιρέσῃ εἰς ἀπείρους φυλάς, ἢ διαφορὰ τοῦ χρώματος τῶν ὁποίων εἶναι τόσον λεπτή, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ζωγράφος μετὰ δυσκολίας δύναται νὰ τὰς παραστήσῃ.

Αἱ μεγάλαι διαφοραὶ ὥς πρὸς τὴν χροιάν εἶναι συνήθεις καὶ παρὰ τοῖς κατοικιδίοις ζώοις, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς μεγαλειότερον βαθμόν. Εἰς τὰς λεγομένας μαύρας ὀρνίθας ὅχι μόνον τὸ δέρμα εἶναι κεχρωματισμένον ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ μεγάλαι ἐσωτερικαὶ μεμβράναι, αἱ θῆκαι τῶν μυῶνων καὶ αἱ ἀπνευρώσεις, ὥστε τὸ κρέας τῶν πτηνῶν τούτων ἔχει ὄψιν ὀλίγον ὀρεχτικὴν. Διὰ τοῦτο εἰς τοὺς ὀρνιθῶνας προσπαθοῦσι νὰ τὰς ἐξαλείψωσι, καὶ ἐν τούτοις εἰς τινὰ μέρη τῆς γῆς ἐξακολουθοῦσι νὰ ἀναφαίνωνται νέαι, αἵτινες ἤθελον ἀποτελέσει νέαν γενεάν, ἂν ἄφηνον αὐτὰς νὰ πολλαπλασιάζωνται. Καὶ κατὰ τὴν χροιάν λοιπὸν ἡ διαφορὰ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν εἶναι μεγαλειτέρα παρὰ τοῖς ζώοις ἢ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις.

Ἐν τούτοις παρατηρῶν τις τὴν ποικιλίαν ταύτην τοῦ χρώματος δικαίως θέλει ἐρωτήσῃ ἂν μεταξὺ τοῦ δέρματος τοῦ μαύρου καὶ τοῦ λευκοῦ, λόγου χάριν, ὑπάρχωσιν ἀνατομικαὶ διαφοραί. Ἡ λεπτομερὴς ὁμῶς μελέτη τοῦ ὀργάνου τούτου ἀπέδειξεν ὅτι οὐδεμία διαφορὰ ὑπάρχει. Ἀνέταμον δηλαδὴ τὸ δέρμα διαφόρων μαύρων, καὶ παρετήρησαν ἐπ' αὐτοῦ τὰ

αὐτὰ φαινόμενα ἅτινα ὑπάρχουσι καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν φυλῶν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ δέριμα σύγκειται ἐκ τριῶν στρωμάτων, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ ἴδιον ὄργανον ἔχον τὰς λειτουργίας του, δι' ὃ καὶ συχνάκις καλοῦσιν αὐτὸ δερματικὸν ὄργανον (*organe cutané*). Ἐξωτερικῶς ὑπάρχει ἡ ἐπιδερμὶς, τὸ ξηρὸν καὶ ἀναίσθητον ἐκεῖνο περιχύμαμα, ὃπερ καλύπτει ὅλον τὸ σῶμα, καὶ τὸ προφυλάττει ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν προσβολῶν. Ἐσωθεν καὶ ἀμέσως ἐπὶ τοῦ λιπώδους σώματος, ὑπάρχει τὸ δέριμα, ὃπερ εἶναι τὸ κύριον καὶ ζῶν μέρος τοῦ δερματικοῦ ὀργάνου, διότι ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσι τὰ αἱματώδη ἀγγεῖα καὶ τὰ νεῦρα. Μεταξὺ τοῦ δέρματος καὶ τῆς ἐπιδερμίδος ὑπάρχει στρώμα μέλλαν συγκείμενον ἐκ κυψελῶν διακεκριμένων, καὶ ὀνομαζόμενον μιξῶδες σύμπλεγμα. Αἱ κυψέλαι ἐξ ὧν σχηματίζεται οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἔκκρισις τοῦ δέρματος, καὶ ἐν αὐταῖς ὑπάρχει ἡ ἑδρα τῆς χροιάς τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ στρώμα τοῦτο ὑπάρχει παρὰ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' αἱ ἀποτελοῦσαι αὐτὸ κυψέλαι εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον κεχρωματισμέναι, κατὰ τὰς φυλάς. Καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς λευκοῖς, εἰς τινα μέρη τοῦ σώματος, ὡς παρὰ τὰς θηλάς, ἐπὶ τῶν περκνάδων (πιτζιλιάδων) ἐπὶ τῶν φακῶν κτλ. ἐνίοτε εἶναι χρώματος βαθυτέρου ἢ παρὰ τοῖς μαύροις.

Ἡ χροιά λοιπὸν τῶν διαφόρων ἀνθρωπίνων φυλῶν οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ φαινόμενον τοπικοῦ χρωματισμοῦ τῆς αὐτῆς φύσεως οἷας εἶναι καὶ τὰ παρὰ τοῖς κατοικιδίοις ζώοις φαινόμενα.

Μετὰ τοῦ δέρματος συνέχονται ὀργανά τινα δυνάμενα νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παραρτήματα τοῦ δερματικοῦ ὀργάνου. Τοιαῦτα εἶναι αἱ τρίχες, οἱ μεγάλοι στεατοφόροι ἀδένες (*les glands sébacées*), οἱ ὑδρωτοποιοὶ ἀδένες (*les glands sudoripares*). Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι μεταξὺ τῶν συμπληρωματικῶν τούτων ὀργάνων ὑπάρχει ἀμοιβαία ἀντικατάστασις· οὕτω παρὰ ταῖς ἀτρίχοις φυλαῖς, αἵτινες οὐδόλως ἢ ὀλίγας τρίχας ἔχουσι, τὸ στεατώδες σύστημα (*l'appareil sébacé*) ἀναπτύσσεται περισσότερον. Τοῦτο δὲ ἀναφαίνεται ἔτι μᾶλλον παρὰ τοῖς μαύροις τῆς Ἀφρικῆς, ἐπὶ τοῦ δέρματος τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι μικραὶ ἐξοχαὶ παριστάνουσαι διάφορα σχήματα, σχηματιζόμενα ὑπὸ τῶν μικρῶν τούτων ὀργάνων ὑπερβαλλόντως ἀναπτυσσομένων.

Ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ στεατώδους προέρχεται καὶ ἡ ὀσμὴ ἐκείνη ἣν ἀναδίδουσιν οἱ μαῦροι. Ἡ ὀσμὴ αὕτη εἶναι τόσον ἰσχυρὰ καὶ διαρκὴς, ὥστε ἐξ αὐτῆς δύναται τις ν' ἀναγνωρίσῃ πλοῖον μεταφέρον μαύρους μετὰ πολὺν χρόνον ἀφοῦ παύσῃ τὴν δουλεμπορίαν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι μόνοι οἱ μαῦροι ἀναδίδουσι τοιαύτην ὀσμήν· τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐν μέρει καὶ παρὰ τοῖς λευκοῖς· πάντες γινώσκομεν ὅτι ὁ κύων ἀκολουθεῖ τὸν κύριόν του ἐκ τῆς ὀσμῆς. Οἱ ἄγριοι λαοί, ὧν αἱ αἰσθήσεις εἶναι ἐξησκημέναι μᾶλλον ἢ αἱ ἡμέτεραι, διακρίνουσι κάλλιστα τὴν γενικὴν ὀσμήν τὴν χαρακτηρίζουσαν τὰς διαφόρους φυλάς. Οἱ Περουβιανοὶ ἔδωσαν ἰδιαίτερα ὀνόματα εἰς τὴν ὀσμήν τοῦ λευκοῦ, τὴν τοῦ μαύρου, καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν.

Μεταξὺ τῶν τριχῶν αἵτινες ἀναφύονται εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος, ἰδιαίτερας μνείας ἄξια εἶναι αἱ τῆς κεφαλῆς, τὰς ὁποίας ὀνομά-

ζομεν κόμην. Παντες οί λαοί ἔχουσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον κόμην, παρέχουσιν αὐτοῖς ἰδίους χαρακτηῆρας· οἱ οὐσιωδέστεροι τούτων ἐξάγονται ἐκ τοῦ σχήματος, ὅπερ ἀποτελεῖ ἡ ἐγκάρσιος τομὴ τῶν τριχῶν, ἐξεταζομένου διὰ τοῦ μικροσκοπίου. Παρὰ τοῖς χαλκόχρουσι τοῖς Ἀμερικανοῖς καὶ τοῖς λευκοῖς ἀλλοφύλοις (allophyles), ἡ τομὴ αὕτη εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον κυκλική· παρὰ τοῖς ἀρϋανοῖς λαοῖς εἰς οὓς ἀνήκομεν καὶ ἡμεῖς, εἶναι ὠοειδής· παρὰ δὲ τοῖς μαύροις ἔχει σχῆμα ἐπιμήκους ἐλλείψεως. Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ κυκλική τομὴ δεικνύει τρίχα κυλινδροειδῆ, ἐκτός δὲ τούτου εἶναι σχετικῶς χονδροτάτη, σκληρά, καὶ οὐδέποτε βοστρυχίζεται· τομὴ ὠοειδής δεικνύει τρίχα ὀλίγον καὶ κανονικῶς πεπιεσμένην· αἱ τοιαῦται δὲ τρίχες εἶναι λεπτότεραι, καὶ δύνανται νὰ σχηματίσωσι βοστρύχους. Τέλος τομὴ ἐλλειψοειδής δὲν δύναται νὰ γείνη εἰμὴ ἐπὶ τριχῶν πεπιεσμένων ἐν εἴδει παχείας ταινίας. Αὗται εἶναι λεπτότεραι τῶν ἄλλων καὶ ἔχουσι μεγάλην δασύτητα, ἥτις εἶναι τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς κεφαλῆς τῶν μαύρων.

2ον Χαρακτῆρες Ἀνατομικοί.—Οἱ ἀνατομικοὶ χαρακτηῆρες ἐξάγονται ἐκ τῶν σκληρῶν μελῶν τοῦ σώματος, δηλαδή τοῦ σκελετοῦ, ἐκ τῶν μαλακῶν μελῶν (διαφόρων ὀργάνων) καὶ ἐκ τῶν ὑγρῶν (τοῦ αἵματος). Ἰδίως θέλομεν ἐνδιατρίψει εἰς τοὺς πρώτους, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς τῆς κεφαλῆς.

Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὸ κρανίον ἀπὸ τοῦ προσώπου. Τὸ πρῶτον περιέχει τὸν ἐγκέφαλον, ἐξ οὗ πηγάζουσι πάντα τὰ αἰσθητικὰ νεῦρα, ἐκτός τῶν τῆς ἀφῆς· ἰδίως δὲ εἶναι ἡ ἑδρα τῆς διανοίας· διὰ τοῦτο εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας μελέτης. Τὸ γενικὸν σχῆμα τοῦ κρανίου παρέχει ἰδιαίτερον χαρακτηῆρα πηγάζοντα ἐκ τῆς σχέσεως ἣν ἔχει ἡ κατὰ μῆκος πρὸς τὴν ἐγκάρσιον διάμετρον. Ὅταν ἡ σχέσις αὕτη ᾖ μικρότερα τοῦ 100 πρὸς 78, τὸ κρανίον θεωρεῖται ὡς ἐπίμηκες ἐκ τοῦ ἐμπροσθίου μέρους πρὸς τὸ ὀπίσθεν, καὶ ὀνομάζεται *δολιχοκέφαλον* (dolichocéphale). Ὅταν ἡ σχέσις ποικίλλῃ ἀπὸ 100 πρὸς 78 καὶ 80, τὸ κρανίον εἶναι μέτριον καὶ ὀνομάζεται *μεσοκέφαλον* (mésaticéphale). Τέλος ὅταν ἡ σχέσις ᾖ ἀπὸ 100 πρὸς 80 καὶ ἀνωθεν, τὸ κρανίον θεωρεῖται ὡς βραχὺ, καὶ ὀνομάζεται *βραχυκέφαλον* (brachycéphale)· τὰ σχήματα ταῦτα χαρακτηρίζουσιν ἐνίοτε ὁμάδας ἀνθρώπων πολυαριθμοτάτας. Οὕτω πάντες σχεδὸν οἱ μαῦροι εἶναι δολιχοκέφαλοι· πάντες σχεδὸν οἱ χαλκόχροες καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀμερικανῶν εἶναι βραχυκέφαλοι ἢ μεσοκέφαλοι. Παρὰ τοῖς λευκοῖς καὶ ἐνίοτε μάλιστα μεταξὺ δύο λαῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν αὐτὸν κλάδον τῆς λευκῆς φυλῆς, ἀπαντῶνται τὰ δύο ἄκρα· λόγου χάριν οἱ βόρειοι Γερμανοὶ εἶναι δολιχοκέφαλοι, οἱ δὲ τῶν μεσημβρινῶν μερῶν βραχυκέφαλοι. Καίτοι οἱ χαρακτηῆρες οὗτοι εἶναι ἀξιοσημείωτοι, δὲν πρέπει ὁμως ν' ἀποδίδωμεν εἰς αὐτοὺς ὑπερβολικὰς ιδιότητας καὶ ἀνυπάρχτους σημασίας. Συγγραφεῖς τίνες ἀνήκοντες εἰς τὰς δολιχοκεφάλους φυλὰς ἰσχυρίσθησαν ὅτι τὸ ἐπίμηκες τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ ὀπίσω εἶναι σημεῖον διανοητικῆς ὑπεροχῆς. Ἐν τούτοις ὅ,τι προείπομεν περὶ τῶν Γερμανῶν, ἀρκεῖ νὰ διαφεύσῃ τὸ συμπέρασμα

τοῦτο, ὅπερ οὐδὲν δύναται νὰ δικαιολογήσῃ· οἱ μεσημβρινοὶ Γερμανοὶ οὐδόλως βεβαίως εἶναι ὑποδεέστεροι τῶν βορείων ὁμοεθνῶν των· ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν, τὰ βραχυκέφαλα καὶ τὰ μεσοκέφαλα κρανία εἶναι πολυαριθμότερα· καὶ ὅμως τίς ὁμᾶς ἀνθρώπων εἶναι ἀνωτέρα, ὑπὸ τὴν διανοητικὴν ἐποψιν, τοῦ σοφοῦ τούτου σωματείου; Ὁμοια συμπεράσματα ἐξήχθησαν ἐκ τῆς μεγάλης ἢ μικρᾶς χωρητικότητος τοῦ κρανίου. Ὑπέθεσαν ὅτι ἡ χωρητικότης τοῦ κρανίου καταμετρεῖ ἀκριβῶς τὸν ὄγκον τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ ἠθέλησαν διὰ τούτου ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ ὄγκος τοῦ ἐγκεφάλου εἶναι τρόπον τινὰ τὸ μέτρον τῆς διανοητικῆς ἰσχύος. Ὅτι τῶνόντι ὑπάρχει ἀλήθειά τις ἐν τῇ γνώμῃ, ὅτι ἀρκοῦσα ἀνάπτυξις τοῦ ἐγκεφάλου εἶναι ἀναγκαία ὅπως δύναται νὰ ἐκτελῇ τὰς λειτουργίας του, τοῦτο πάντες παραδέχονται. Ἀλλ' ὅτι ἡ διάνοια δύναται νὰ μετρηθῇ ἐκ τῆς ποσότητος τῆς ὕλης τοῦ ἐγκεφάλου, τοῦτο ἀντιφάσκει πρὸς τὰς παρατηρήσεις καὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς διαφόρων ἀνατόμων, καὶ μεταξὺ ἄλλων τοῦ R. Wagner.

Εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς τούτους δὲν λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψιν τὸ ἀνάστημα. Καί τοι δὲ ἡ κεφαλὴ δὲν αὐξάνει κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν μὲ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ σώματος, οὐχ ἥττον εἶναι ἀληθές ὅτι τὸ ἀνάστημα ἔχει ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ κρανίου. Ἐκτὸς τούτου εἰς τὰ ὀργανικὰ καὶ ζωϊκὰ ὄντα οὐχὶ τὸ μέγεθος καὶ ὁ ὄγκος τῶν ὀργάνων ἀλλ' ἡ εἰδικὴ ἐνέργεια αὐτῶν ἔχει μεγάλην σημασίαν. Πάντες βεβαίως γινώσκομεν ἀνθρώπους μικροὺς καὶ ἐξωτερικοῦ ἀσθενοῦς φαινομένου, οἵτινες εἶναι ἐνεργητικώτεροι καὶ ἰσχυρότεροι ἄλλων πολλῶ ὑψηλοτέρων καὶ ἐχόντων μέλη παχύτερα. Διατί λοιπὸν ὅ,τι ἀληθεύει ἐπὶ τῆς σαρκὸς καὶ τῶν μυῶν, νὰ μὴ ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου;

Μετὰ τὸ κρανίον ἔρχεται τὸ πρόσωπον, περὶ οὗ θέλομεν ἀναφέρει μόνον τοὺς χαρακτῆρας τοὺς πηγάζοντας ἐκ τῶν σιαγῶνων καὶ τῶν ὀδόντων.

Ἄν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν κεφαλὴν μαύρου καὶ ἐτέραν Εὐρωπαίου, παρατηροῦμεν ὅτι αἱ σιαγῶνες καὶ οἱ ὀδόντες τοῦ μαύρου ἐξέχουσι πρὸς τὰ ἐμπρὸς, ἐνῶ αἱ τοῦ Εὐρωπαίου εἶναι κάθετοι· ὁ χαρακτῆρ οὗτος τῶν μαύρων λέγεται προγναθισμός, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἢ οἱ λαοὶ οἱ ἔχοντες τὸν χαρακτῆρα τοῦτον προγνάθωνες. ὁ δὲ τῶν Εὐρωπαίων ὀνομάζεται ὀρθογναθισμός, καὶ ὀρθογνάθωνες. Ὁ προγναθισμός ἐθεωρεῖτο ἐπὶ πολὺ ὡς ἰδιαίτερος χαρακτῆρ τῶν μαύρων· ἀκολούθως ὅμως παρετηρήθη καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς, καὶ μεταξὺ τῶν λευκῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τῶν Παρισίων. Ὁ προγναθισμός ἦτο ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν λαοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ζώντος εἰς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Βαλτικῆς, τῶν Esthoniens. Ὁ λαὸς οὗτος εἶναι λείψανον ἀρχαίας φυλῆς ἣτις κατῴκει τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, καὶ ἣτις ἀναμιχθόλως ἐπιμιχθεῖσα μετὰ τῶν ἐπελθόντων κατόπιν λαῶν μετέδωκεν αὐτοῖς τὸν χαρακτῆρα τοῦ προγναθισμοῦ ὃν ἀπαντῶμεν σήμερον παρὰ τοῖς λευκοῖς.

Σπουδάσαντες τὸ κρανίον καὶ τὸ πρόσωπον κατ' ἰδίαν, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὴν κεφαλὴν ἐν συνόλῳ, ἐξ ἧς πηγάζουσι χαρακτῆρες ἀξιοὶ λόγου.

Ἐξ αὐτῶν θέλομεν ἀναφέρει χαρακτῆρα ἔχοντα πραγματικὴν τινα σημασίαν, ἣν ὁμως ἐμεγαλοποίησαν ὑπὲρ τὸ ὅσον.

Ὁ Ὁλλανδὸς ἀνατόμος Κάμπερ ἐνσκήψας εἰς τὴν συγκριτικὴν μελέτην τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν ἀναγλύφων καὶ θαυμάζων τὸ μεγαλεῖον μάλιστα τῶν Ἑλληνικῶν ἀπέδωσε τὴν αἰτίαν τούτου εἰς τὸ ὅτι ἡ προσωπικὴ γωνία εἶναι μεγαλειτέρα παρὰ τοῖς πρώτοις ἢ παρὰ τοῖς δευτέροις. Ἡ γωνία αὕτη σχηματίζεται ὑπὸ δύο εὐθειῶν συναντωμένων εἰς τὴν ἄκραν τῶν ἐμπροσθίων ὀδόντων, καὶ ὧν ἡ μὲν διέρχεται διὰ τοῦ ἀκουστικοῦ σωλήνος, ἡ δ' ἑτέρα ἐφάπτεται τοῦ μετώπου.

Προχωρήσας ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἔρευναν ταύτην ὁ Κάμπερ ἐνόμισεν ὅτι ἡ προσωπικὴ γωνία μεταβάλλεται κανονικῶς εἰς τὰς διαφόρους ἀνθρωπίνας φυλάς, ὥστε δύναται τις νὰ τὰς διακρίνῃ διὰ τῆς γωνίας ταύτης. Προχωρήσας δ' ἔτι περαιτέρω καὶ ἐφαρμόσας τὸν κανόνα τοῦτον καὶ ἐπὶ τῶν ζώων, κατέταξε μετὰ τὸν ἄνθρωπον τοὺς πιθήκους, τὰ σαρκοφάγα καὶ τὰ πτηνὰ, ἅτινα πάντα διακρίνονται διὰ τῆς ἐπὶ μᾶλλον σμικρυνομένης προσωπικῆς γωνίας. Ἐκ τούτων ἐξήγαγε τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ προσωπικὴ γωνία εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, τὸ μέτρον τῆς διανοίας.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο παρεκίνησε πολλοὺς εἰς τὴν καταμέτρησιν τῆς προσωπικῆς γωνίας, προτείναντας διάφορα ἐργαλεῖα ἵνα ἐπιτύχωσι τὴν καταμέτρησιν ταύτην μετὰ μείζονος ἀκριθείας. Τὸ καταλληλότερον τῶν ἐργαλείων τούτων εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ δόκτορος Jacquart ἐφευρεθὲν γωνιόμετρον. Ὁ Jacquart δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν ἐφεύρεσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ μετεχειρίσθη εἰς διαφόρους καταμετρήσεις, δι' ὧν ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ὀξεῖα γωνία ὑπάρχει παρὰ τῇ λευκῇ φυλῇ, τοῦθ' ὅπερ ἀντιβαίνει εἰς τὴν δοξασίαν τοῦ Κάμπερ· καὶ ὅτι ἡ ὀρθὴ γωνία παρατηρήθη εἰς ἀνθρώπους εὐφυεῖς μὲν, οὐχὶ ὁμως ἐπαισθητῶς ὑπερέχοντας ἄλλων ὧν ἡ γωνία εἶναι πολὺ ὀξυτέρα. Ἀρα ἡ προσωπικὴ γωνία δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ μέτρον τῆς δυνάμεως τῆς διανοίας.

Ὁ Κ. Jacquart ἀπέδειξε πρὸς τούτοις ὅτι μεταξὺ μόνου τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων, αἱ διαφοραὶ τῶν προσωπικῶν γωνιῶν ἦσαν μεγαλείτεραι ἐκείνων ἃς ὁ Κάμπερ παρατήρησε μεταξὺ τῶν διαφόρων φυλῶν. Ἀρα ὁ Κ. Jacquart ἀπέδειξε καὶ πάλιν ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν φυλῶν ὑπάρχει ἡ ποικιλία τῶν χαρακτήρων περὶ ἧς πολλάκις εἵπομεν. Ὅπωςδὴποτε ὁμως ἐκ τοῦ γενικοῦ ἐξάγομεν χαρακτῆρας διακρίνοντας τὰς ἀνθρωπίνους ομάδας.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν μελέτην τῶν μαλακῶν μελῶν τοῦ σώματος. Ἐξετάζοντες τὸν Εὐρωπαῖον καὶ τὸν μαῦρον, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ πηγὴ τῶν νεύρων ἦτοι ὁ ἐγκέφαλος καὶ ὁ νωτιαῖος μυελὸς εἶναι σχετικῶς ὀγκωδέστερα παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις, ἐνῶ παρὰ τοῖς μαύροις τὰ ἐκ τοῦ κέντρου τούτου ἐξερχόμενα νεῦρα εἶναι μᾶλλον ἀνεπτυγμένα.

Παραπλησίαν διαφορὰν εὐρίσκομεν εἰς τὰ ὄργανα τῆς κυκλοφορίας. Οἱ λευκοὶ ἔχουσι τὰς ἀρτηρίας αἰτίνες φέρουσι τὸ αἷμα ἐκ τῆς καρδίας εἰς τὰ διάφορα ὄργανα, μᾶλλον ἀνεπτυγμένας ἢ τὰς φλέβας, αἰτίνες ἐπαναφέρουσι τὸ αἷμα εἰς τὴν καρδίαν.

Τὸ αἷμα τῶν μαύρων ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν εἶναι γλοιωδέστερον καὶ βαθυχρόστερον τοῦ τῶν λευκῶν. Ἀλλ' οἱ μαῦροι ἔποικοι τῆς Νέας Ὀρλεάνης ἔχουσι τὸ αἷμα ὠχρότερον καὶ μᾶλλον ὑδατώδες. Ἀπλῇ ἄρα μεταβολῇ κατοικίας μεταβάλλει ἐνίοτε τὰς ἀνθρωπίνας φυλὰς κατὰ τὸ οὐσιωδέστερον αὐτῶν, ἥτοι τὸ θρεπτικὸν τοῦτο ὑγρὸν ὅπερ διατηρεῖ καὶ τρέφει πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος.

3ον Χαρακτῆρες Φυσιολογικοί.—Περὶ τῶν φυσιολογικῶν χαρακτήρων τοῦ ἀνθρώπου ὀλίγα μόνον θέλομεν εἰπεῖ ἀρκούμενοι νὰ ἀναφέρωμεν δύο γενικὰ φαινόμενα ἄξια λόγου.

Εἰς πάσας τὰς μεγάλας περιόδους τῆς ζωῆς, εἰς πάσας τὰς μεγάλας λειτουργίας, ὑπάρχει σχεδὸν γενικὴ ὁμοιότης παρὰ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις, εἰς ὅποιανδήποτε φυλὴν καὶ ἂν ἀνήκωσιν. Ὅσάκις ἡ ὁμοιότης αὕτη φαίνεται μὴ ὑπάρχουσα, αἰτία τούτου εἶναι οὐχὶ ἡ φύσις τῶν φυλῶν ἀλλ' ἡ ἐπενέργεια τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν. Ὅτι δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθὲς φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι αἱ φυλαὶ αἱ μᾶλλον ἀλλήλων ἀπέχουσαι ὁμοιάζουσι καθ' ὁλοκληρίαν ὅταν ἔχωσιν ὁμοιόμορφον δίαιταν, καὶ ὅταν ἀκόμη ἀλλάξωσι κατοικίαν· οὕτως ἀναφέρουσι τὴν πρώϊμον ἀνάπτυξιν τῶν μαύρων ὡς διακρίνουσαν τὴν φυλὴν ταύτην ἀπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν· ἀλλὰ καὶ αἱ λευκαὶ φυλαὶ αἰτινες πρό τινων γενεῶν ἀπεκαταστάθησαν εἰς τὰς θερμὰς χώρας δεικνύουσι τὰ αὐτὰ φαινόμενα. Ἡ μαύρη καὶ ἡ ἔποικος Ἀγγλὶς τῶν νήσων τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἐπίσης πρωϊμότητα.

Ἀπ' ἐναντίας δὲ ἐξετάζοντες τὰς δευτερευούσας λειτουργίας τοῦ σώματος, βλέπομεν μεγάλην μεταξὺ αὐτῶν ποικιλίαν. Ἀλλὰ καὶ τότε ἐπίσης παρατηροῦμεν, ὅτι αἰτία τῶν μεταβολῶν τούτων εἶναι τὸ κλίμα, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα κτλ., καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ βλέπομεν πάλιν ὅτι αἱ μᾶλλον μεμακρυσμέναι φυλαὶ ἔχουσι τόσῃν ὁμοιότητι ὥστε πολλάκις συγχέονται. Οἱ ὑλοτόμοι οἱ ἔχοντες ἀγγλικὴν ἢ γαλλικὴν καταγωγὴν ἔχουσι σήμερον τὴν ὄρασιν καὶ τὴν ἀκοήν ἐπίσης ἀνεπτυγμένας, ἐπίσης λεπτὰς ὡς καὶ οἱ *Peaux-Rouges*.

Ἐν ὀλίγοις ἡ μελέτη τῶν φυσιολογικῶν χαρακτήρων καίτοι παριστῶσα τὴν θαυμασίαν ἐλαστικότητα τοῦ διοργανισμοῦ ἡμῶν, ἀποδεικνύει τρανῶς τὴν ἀρχικὴν ἐνότητα τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν.

4ον Χαρακτῆρες παθολογικοί.—Ὅμοια φαινόμενα παρουσιάζει ἡ σπουδὴ τῶν νόσων καὶ φέρει εἰς τὰ αὐτὰ συμπεράσματα.

Πᾶσαι αἱ ἀνθρώπιναι φυλαὶ ὑπόκεινται εἰς τὰς μεγάλας νόσους· ἂν δὲ περιστάσεις τινές, καὶ ἰδίως ἡ ἀπομόνωσις, ἐφύλαξάν τινας αὐτῶν ἀπὸ τινος νόσου συνήθεις παρ' ἄλλοις, ἀπλῇ προσέγγισις ἀρκεῖ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν μετάδοσιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμόν τῆς νόσου. Οὕτω αἱ ἐξανθηματικαὶ ἀσθένειαι φαίνεται ὅτι εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων. Ἀλλ' ἀπαξ εἰσαχθεῖσαι παρὰ τοῖς ἰθαγενέσι προὔξενησαν φθορὰν ἀκατονόμαστον.—Ἐν τούτοις ἀπαντῶνται σχετικαὶ τινες ἐξαιρέσεις. Ἡ φυλὴ τῶν μαύρων, λόγου χάριν, εἶναι ἥττον εὐαίσθητος εἰς τὰς ἐλώδεις ἀναθυμιάσεις, εἰς τὰ μιάσματα τῶν λιμναζόντων ὑδάτων ἢ ἡ λευκὴ φυλὴ· ἀπ' ἐν-

αντίας δὲ προσβάλλεται εὐκολώτερον ὑπὸ τῆς φθίσεως. Ἀναφέρουσιν ἐξαιρέσεις τινὰς προφανεστέρας, εἰς τὰς ὁποίας ἠθέλησαν ν' ἀποδώσωσι χαρακτηριστῆρα ἴδιον δι' οὗ νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ὑπάρχουσι γένη ἀνθρώπων διακεκριμένα. Ἀλλ' αἱ ἐξαιρέσεις αὗται αἱ μᾶλλον προφανεῖς, ἐξαφανίζονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκ τῆς μεταβολῆς τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν. Τούτου δὲ περιέργον παράδειγμα ἔχομεν τὸ ἐξῆς. Ἐλεφαντίασις ὀνομάζεται νόσος τρομερὰ, συνήθης ἐν ταῖς θερμαῖς χώραις, ἐξογκοῦσα καὶ παραμορφοῦσα ἐνίοτε παραδόξως τὰ μέλη τοῦ σώματος ἅτινα προσβάλλει. Εἰς τὴν Barbade, νῆσον ἐκ τῶν Ἀντιλλῶν, ἡ νόσος αὕτη ἐνέσκηπτε πάντοτε μεταξὺ τῶν μαύρων ἀλλὰ πάντοτε ἐφείδετο τῶν λευκῶν μέχρι τοῦ 1704· πλὴν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο λευκός τις προσεβλήθη, καὶ ἔκτοτε ἡ νόσος διεδόθη καὶ μεταξὺ τῶν λευκῶν, ἀλλὰ προσβάλλει μόνον τοὺς ἐτερόχθονας (créoles)· οἱ Εὐρωπαῖοι οἵτινες ἔρχονται εἰς τὴν νῆσον δὲ προσβάλλονται, οὐδὲν ἄλλο λοιπὸν εἶναι τοῦτο ἢ ζήτημα ἐγκλιματίσεως.

Ἡ μελέτη ἄρα τῶν χαρακτήρων τοῦ ἀνθρώπου φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅπερ ἀνεπτύξαμεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς πραγματείας ταύτης, ὅτι αἱ διαφοραὶ τῶν ἀνθρωπίνων ομάδων εἶναι χαρακτηριστῆρες φυλῶν καὶ οὐχὶ γένους, ὅτι ἐν μόνον γένος ἀνθρώπων ὑπάρχει, καὶ ἐπομένως ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοί, καὶ ὡς τοιοῦτοι πρέπει νὰ φέρονται πρὸς ἀλλήλους οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾦναι ἡ καταγωγὴ, τὸ αἷμα, τὸ χρῶμα καὶ ἐν γένει ἡ φυλὴ αὐτῶν.